

Un tità elegant i ferit

Lluís Pasqual

Ha mort Antonio Gades: un artista molt, molt gran. No és cap exageració ni cap recurs de panegíric. En el món de la dansa hi ha grans artistes que brillen d'una manera fulgurant durant un temps extremadament curt. Els qui, generosament i sometent-se a una duríssima disciplina converteixen el seu propi cos en matèria artística al servei de la dansa, saben, ja quan comencen, que el temps que els serà donat, per raons estrictament biològiques, serà de curta durada. Quan algú que es dedica a ballar aconsegueix conservar aquesta llum durant tota una vida, com Antonio, és que es tracta, ho vulgui o no, i malgrat ell mateix, d'un artista molt, molt gran.

Els records d'un espectacle de dansa o de teatre, justament perquè la matèria poètica que contemplem són persones igual que nosaltres, s'assemblen molt i de vegades es confonen amb els records del que anomenem la nostra vida. Com si fossin de la mateixa matèria. Com si estiguessin guardats al mateix calaix. I el que un no ha viscut és com un espectacle o un intèrpret que un no ha vist: ja és irrecuperable. Ja no podrà ser. Per això qui no hagi tingut la sort de treballar amb l'Antonio Gades no podrà topar-se mai més amb un professional que arribava a l'escenari amb un caminar fet de grans dosis d'exigència i de curiositat. Per això qui no l'hagi vist ballar no podrà recordar com aquesta exigència cap endintre i aquesta curiositat cap enfora donaven ales de poeta al seu cos per enlairar-se molt amunt mentre els peus es clavaven a terra com si busquessin una arrel profunda i els braços tallaven i paraven l'aire com ganivets esmolats, i en aquell moment es parava el temps i aquell home menut i prim esdevenia un tità elegant i ferit.

Alguna cosa de tot això, per sort, ha quedat reflectit en magnífiques fotografies i filmacions. Però no deixa de ser un engany. És l'altra banda del mirall, però no és ell. Ell oferint-se a cadascun dels espectadors. Una nit i una altra, i un any darrere l'altre des que era un nen, al món sencer, ennoblint constantment i d'una manera altíssima el flamenc. L'Antonio Gades se n'ha anat per sempre, però la seva presència lluminosa l'han heretat des de fa temps tots els intèrprets i coreògrafs que han pujat a l'escenari darrere d'ell. Igual que ell, segons deia: "Ho vaig aprendre tot del meu mestre, allò sí que era elegància".

Per això, hi insistiré sempre, val la pena que les persones d'un país estimin els seus artistes, perquè ens van deixant, mentre viuen, un llegat riquíssim, encara que malauradament no pot comprar-se ni vendre's ni subhastar-se perquè no es pot tocar però existeix. L'Antonio Gades n'ha deixat un de molt gran. Tots en som deutors.

El que acabo d'escriure ho havia de dir perquè és cert i em sembla just compartir-ho en veu alta, en aquest cas per escrit, amb algú més, però a mi, quan se'm mor algú que he conegut, el que se'm mor no és la llum sinó l'origen de la llum, l'home que hi ha al darrere de l'artista, si és que això es pot dir sense fer-se un embolic amb les paraules, i que, essent aparentment de dimensió més reduïda que el mateix artista, em sembla sempre encara més gran. És cert que l'Antonio parlava amb gran passió de la dansa, però encara parlava amb més passió del mar. "Ballar està bé, és una altra cosa, però navegar...".

És cert que veient senzillament una fotografia d'ell ballant encara em pot fer esborronar el record viscut tantes vegades, però encara em trasbalsa més el record d'un gest emblemàtic per a la nostra generació que aquest home que ara ha mort va fer el 1975. Mancaven dues hores perquè comencés l'espectacle de la Companyia A. Gades en un important teatre d'algun lloc del món que en aquest moment no recordo, encara que em sembla que era l'Òpera de Viena. Ell era davant del mirall, maquillant-se. Li van comunicar que les darreres cinc condemnes signades pel general Franco, arran de la farsa anomenada

"judici de Burgos", s'havien executat malgrat totes les pressions dins i fora d'Espanya. Es va mirar fix al mirall i es va dir: "¿I tu què fas aquí, maricon, pintant-te per sortir a ballar?". Es va rentar la cara i va estar sis anys sense pujar a l'escenari, ni tan sols entrar en un teatre. Això també és cert, i encara em sembla més just recordar-ho. I ara, en recordar això, em torna el so de la seva veu: "És que els homes som primer polítics, i després cadascú es guanya la vida amb el que pot, o amb el que li deixen... A mi m'ha tocat ballar".

Exigència i curiositat van definir Gades
Paco Torrente / Efe